

Народна банка Србије

Сектор за платни систем

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА НА ДОСТАВЉЕНЕ УПИТНИКЕ О АКТИВНОСТИМА ПЛАТНИХ
ИНСТИТУЦИЈА, ИНСТИТУЦИЈА ЕЛЕКТРОНСКОГ НОВЦА И ЈП „ПОШТА СРБИЈЕ“
ИЗ ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА И НА УПИТНИКЕ О АКТИВНОСТИМА У ВЕЗИ СА ОГРАНИЧАВАЊЕМ
РАСПОЛАГАЊА ИМОВИНОМ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА ТЕРОРИЗМА И ШИРЕЊА
ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ ЗА 2023. ГОДИНУ**

АНАЛИЗА ОДГОВОРА НА ДОСТАВЉЕНЕ УПИТНИКЕ О АКТИВНОСТИМА ПЛАТНИХ ИНСТИТУЦИЈА, ИНСТИТУЦИЈА ЕЛЕКТРОНСКОГ НОВЦА И ЈП „ПОШТА СРБИЈЕ” ИЗ ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Уводне напомене

Народна банка Србије, у оквиру надзора над пословањем платних институција, институција електронског новца и ЈП „Пошта Србије” (у даљем тексту: институције), прати и анализира активности институција у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: ПН/ФТ) и објављује анализу података/одговора из Упитника о активностима институција у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник).

Упитник се анализира како би се сагледали улога и значај институција у целокупном систему спречавања ПН/ФТ. Анализа свакако утиче и на даље унапређење приступа заснованог на процени ризика у надзору над пословањем институција у области управљања ризиком од ПН/ФТ.

Питања у Упитнику груписана су у неколико целина:

1. Општи подаци о институцији
2. Систем управљања и унутрашњих контрола
3. Активности које одражавају свест обвезника о ризику од ПН/ФТ
4. Унутрашња контрола и интерна ревизија
5. Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу и достављања података Управи за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа)
6. Поступак видео-идентификације и квалификовани електронски сертификат
7. Подаци о стварним власницима
8. Изложеност пословања институције сектору дигиталне имовине
9. Изложеност пословања институције нефинансијском сектору
10. Обука и интегритет запослених
11. Прилог 1 који се односи на мрежу заступника и структуру странака – корисника платних услуга
12. Прилог 2 који се односи податке о трансакцијама
13. Прилог 3 који се односи на издавање и прихватање електронског новца
14. Прилог 4 који се односи на структуру странака – ималаца, прихватилаца и дистрибутера електронског новца

Основни циљеви анализе достављених одговора јесу:

- сагледавање тренутног стања у процесу преузимања, мерења и управљања ризиком од ПН/ФТ у пословима којима се баве институције ради правовременог препознавања области које могу указати на повећање изложености ризику од ПН/ФТ;

- посредно праћење ефикасности и адекватности успостављеног система управљања ризиком од ПН/ФТ и утврђивање могућих недостатака у оквиру система управљања ризиком;
- утврђивање могућих недостатака и благовремено указивање на потенцијалну изложеност ризику од ПН/ФТ.

Ова анализа је урађена на основу података за период јануар–децембар 2023. године које су институције доставиле Народној банци Србије.

1. Основна запажања

Народна банка Србије, у оквиру надзора над пословањем платних институција, институција електронског новца и ЈП „Пошта Србије”, посредно прати и анализира и активности у области управљања ризиком од ПН/ФТ и најмање једном годишње анализира податке/одговоре из Упитника о активностима институција у области управљања ризиком од ПН/ФТ.

Институције се, између осталог, међусобно разликују по врсти платних услуга које пружају, корисницима којима се те услуге пружају (неке од њих пружају платне услуге само физичким лицима, неке само правним лицима и предузетницима, а неке свим поменутих категоријама корисника). У највећој мери институције извршавају готовинске једнократне платне трансакције физичким лицима (нпр. плаћање месечних рачуна, новчане дознаке и сл.). Поједине институције пружају платне услуге и преко заступника. Заступник институције је правно лице или предузетник који на основу писменог овлашћења, а након доношења решења о упису у регистар заступника који води Народна банка Србије, пружа једну или више платних услуга. Институција која пружа платне услуге преко заступника одговара за законито пословање тих заступника у вези с пружањем платних услуга, имајући у виду да заступници наступају према корисницима у име и за рачун институције. Институције обезбеђују обуке у вези са спречавањем ПН/ФТ за запослене код нових заступника пре отпочињања с пружањем платних услуга, а потом се обуке организују и најмање једном годишње (семинари, презентације, предавања итд.).

Према достављеним подацима, у 2023. години извршена су 1,4 милиона безготовинских и 114,8 милиона готовинских трансакција. У односу на 2022. годину извршено је 136,6% више безготовинских трансакција, док се број готовинских трансакција смањио за 1,7% у односу на претходну годину.

Анализа података и информација у вези с мерама које су институције предузеле ради адекватног управљања и контроле ризика од ПН/ФТ у посматраном периоду указује на то да се наведеним ризиком адекватно управља. Приликом процене управљања и контроле ризика од ПН/ФТ у обзир су узети следећи показатељи:

- Институције посвећује дужну пажњу обуци и својих запослених и запослених код заступника, у оквиру којих се запослени упознају с последицама непримењивања закона и процедура којима је регулисано спречавање ПН/ФТ;
- Институције примењују листе показатеља за препознавање сумњивих трансакција у вези с ПН/ФТ објављене на сајту Управе, као и листе означених лица донете од стране Савета безбедности Уједињених нација и других међународних организација у којима је Република Србија члан;
- Институције су се изјасниле да имају организациону јединицу (или овлашћено лице и заменика овлашћеног лица) која се бави спровођењем *Закона о спречавању прања новца и финансирања*;
- Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке (поједностављене, опште и појачане) у складу је са структуром странака по процењеној категорији ризика од ПН/ФТ, јер институције примењују поједностављене радње и мере на странке класификоване у низак ризик, појачане радње и мере на све странке класификоване у висок ризик, док се на највећи број странака примењују опште радње и мере. Ово указује

на то да су институције разумеле значај правилне процене ризика од ПН/ФТ, што за резултат има адекватно управљање овим ризиком.

На основу анализе квантитативних и квалитативних података и информација из Упитника, као и података и информација у вези са управљањем и контролом овим ризиком, може се закључити да је изложеност институција ризику ПН/ФТ на средњем нивоу.

2. Општи подаци о институцијама

На територији Републике Србије, на дан 31. 12. 2023. године девет платних институција и шест институција електронског новца имало је дозволу за пружање платних услуга односно издавање електронског новца. Три платне институције су у 2023. години добиле дозволу за издавање електронског новца, односно постале институције електронског новца. Платне услуге преко заступника пружало је 12 институција и ЈП „Пошта Србије”.

Институције су платне услуге пружале преко 1.590 сопствених организационих јединица, колико је било и претходне године, као и преко 5.521 заступника (поједини привредни субјекти су истовремено заступници више институција), односно 616 заступника више него у 2022. години.

Укупан број корисника платних услуга с којима институције имају успостављен пословни однос износи 8.034, што је за 942 више него претходне године.

3. Правна форма заступника с којима институције имају закључен уговор

На дан 31. 12. 2023. све институције су укупно имале 5.521 заступника. Структуру заступника према правној форми чине 14 акционарских друштава, са учешћем од 0,3%, 1.764 друштва са ограниченом одговорношћу, са учешћем од 31,9%, 3.686 предузетника, са учешћем од 66,8%, 19 друге правне форме, са учешћем од 0,3%, и остале форме, њих 38, са учешћем од 0,7% (Графикон бр. 1).

У односно на претходну годину структура заступника према правној форми није значајније промењена.

4. Структура заступника према процењеном степеном ризичности

Заступници су, према анализи ризика, подељени у три категорије – ниског, средњег и високог ризика од ПН/ФТ. Највећи број заступника сврстан је у категорију средњег ризика – њих 3.142, са учешћем од око 56,9%. На другом месту налазе се заступници сврстани у категорију ниског ризика – њих 2.062, са учешћем од око 37,4%, док се на трећем месту налазе заступници оцењени као високоризични – њих 317, који чине 5,7% укупног броја заступника (Графикон бр. 2).

Графикон бр. 2: Структура заступника по процењеном степеном ризичности на дан 31. 12. 2023.

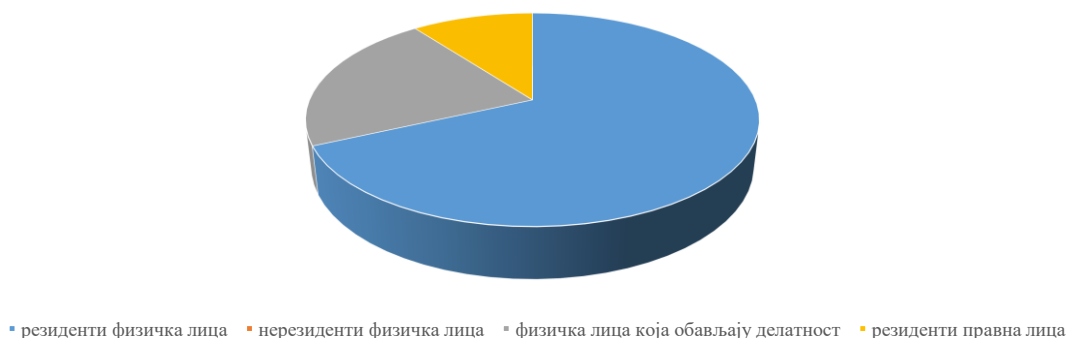

Учешће заступника сврстаних у категорију високог ризика повећало се у односу на 2022. годину, када је износило 1,4%.

5. Подаци о корисницима платних услуга с којима институције имају успостављен пословни однос

Укупан број корисника платних услуга с којима институције имају успостављен пословни однос на дан 31. 12. 2023. износио је 8.034 (за око 13,3% више него претходне године), од којих су 5.481 резидент физичко лице, са учешћем од 68,2%, 1.723 физичка лица која обављају делатност, са учешћем од 21,5%, 830 резиденти правна лица, са учешћем од 10,3%, док нерезидената нема (Графикон бр. 3).

Графикон бр. 3: Укупан број странака (корисника платних услуга) с којима институције имају успостављен пословни однос на дан 31. 12. 2023.

У односу на претходну годину највише је повећано учешће физичких лица која обављају делатност – са 10% у 2022. на 21,6%, а смањено је учешће физичких лица са 80,8%, колико је износило у 2022, на 68,2% у 2023 години.

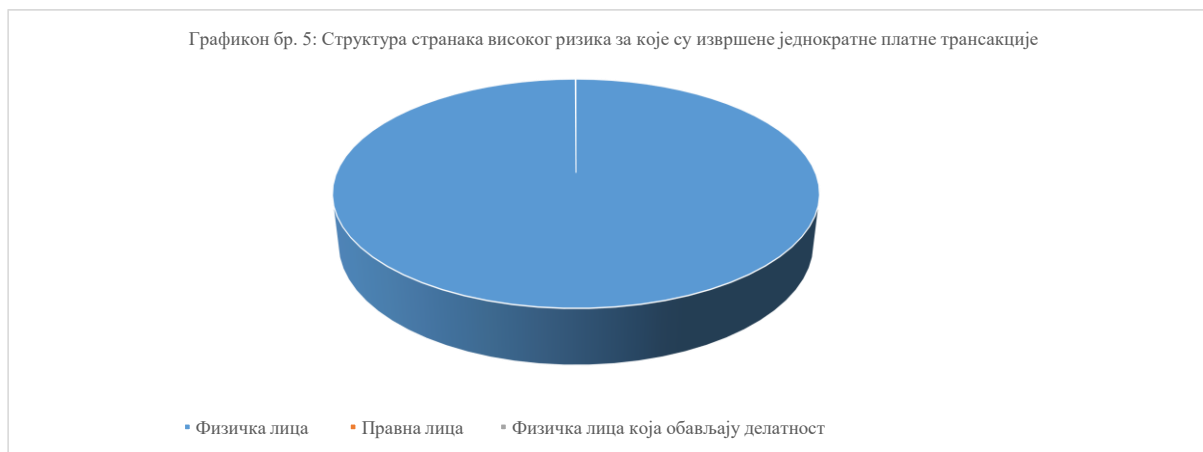
6. Структура корисника платних услуга с којима је успостављен пословни однос по процењеном степену ризика и по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке

Корисници платних услуга, према анализи ризика, подељени су у три категорије – ниског, средњег и високог ризика од ПН/ФТ. Највећи број корисника сврстан је у категорију ниског ризика, и то укупно 6.617, са учешћем од 82,4% (смањено је учешће у односу на 2022, када је било 93%). На другом месту налазе се корисници сврстани у категорију средњег ризика – 1.374 корисника, са учешћем од 17,1% (учешће се повећало у односу на 2022. годину, када је износило 6,7%), док се на трећем месту налазе корисници оцењени као високоризични – 43 корисника, који чине 0,5% укупног броја корисника (Графикон бр. 4).

7. Подаци о корисницима платних услуга високог ризика за које су извршене једнократне платне трансакције

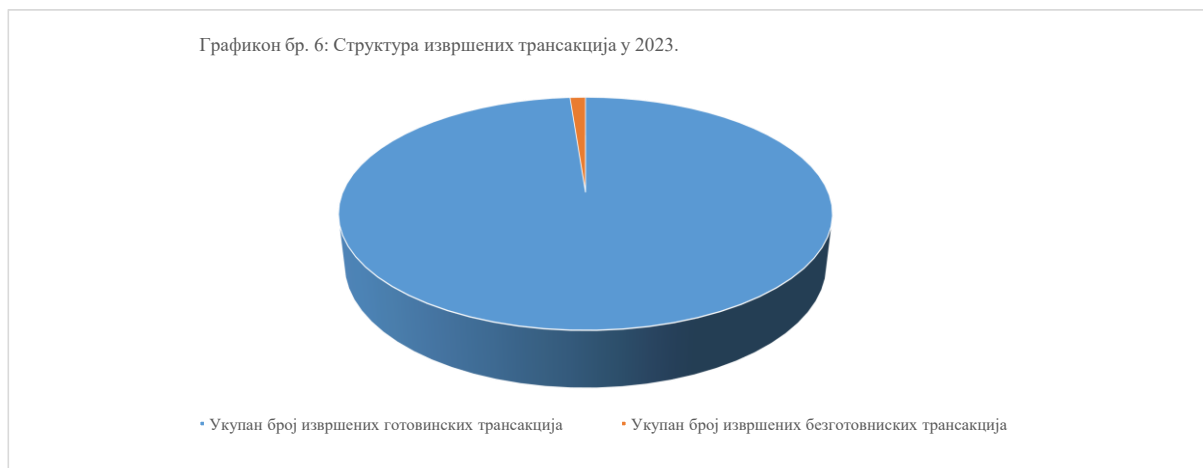
Међу корисницима високог ризика који су извршили једнократне платне трансакције доминирају физичка лица, и то 24.021 од укупно 24.036, са учешћем од 99,9%. Физичка лица која обављају делатност и правна лица учествују са 0,06% (нема већих промена у односу на 2022. годину) (Графикон бр. 5).

8. Подаци о трансакцијама и производима

У посматраном периоду институције су извршиле укупно 116,2 милиона трансакција, што је за 1% мање у односу на укупан број трансакција извршен претходне године. Доминантно учешће у броју извршених трансакције имају готовинске трансакције са учешћем од 98,8%, док безготовинске учествују са 1,2% (у 2022. години су учествовале са 0,5%) (Графикон бр. 6).

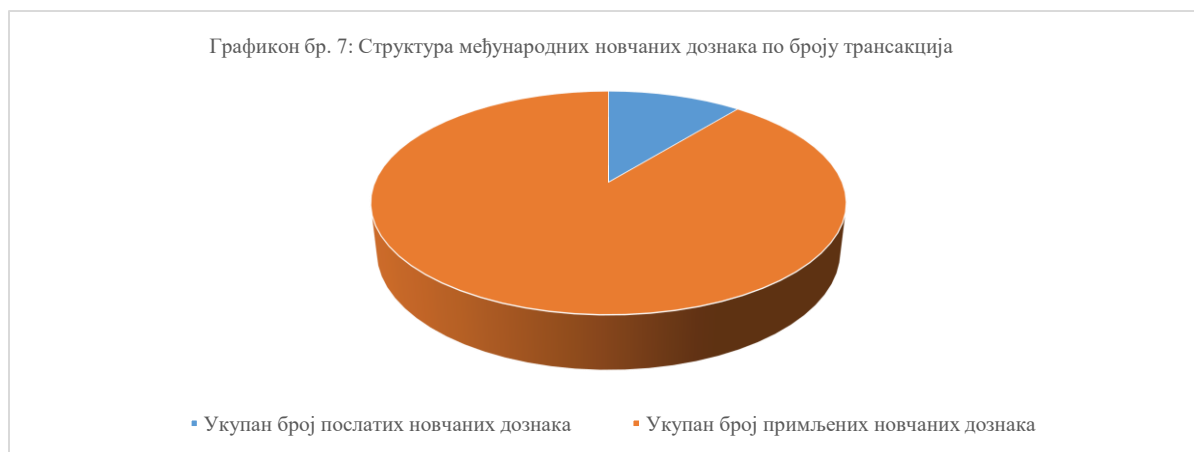
У укупном износу готовинских трансакција, највеће учешће имају готовинске трансакције чија вредност не прелази износ од 1.000 евра – 83,6%, што је готово идентично учешће као у

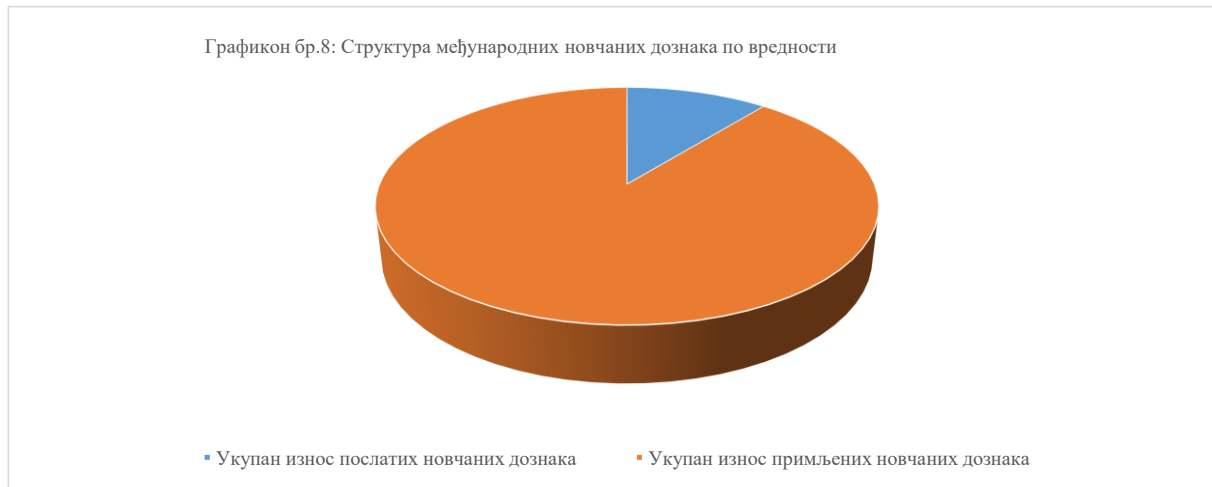
претходној години. Готовинске трансакције чија је вредност једнака или прелази 1.000 евра учествују са 16,4%, што је такође готово непромењено у односу на претходну годину. Готовинске трансакције чија је вредност једнака или прелази 15.000 евра учествују са 8,4% у укупном износу готовинских трансакција и бележе растући тренд, будући да су у претходној години учествовале са 5,2%.

Просечан износ готовинске трансакције износи 6.017 динара.

У посматраном периоду институције су извршиле 2,93 милиона међународних новчаних дознака, што је за око 103 хиљаде мање него 2022. године, од чега (према броју) примљене чине 86,18%, а послате 13,82% (Графикон бр. 7).

У укупном износу извршених међународних новчаних дознака, доминантне су примљене новчане дознаке – 89,13%, док послате новчане дознаке учествују са 10,87% (Графикон бр. 8).

Просечан износ послате новчане дознаке износи 38.057 динара, а примљене 38.109 динара. Просечан износ послате новчане дознаке знатно је виши него претходне године, када је износио 27.254 динара. Просечан износ примљене новчане дознаке незнатно је мањи у односу на претходну годину, када је износио 38.297 динара.

9. Активности које одражавају свест обвезника о ризику од ПН/ФТ и о прописаним дужностима које обвезник предузима ради смањења ризика

Већина институција редовно ажурира унутрашња акта која се односе на спречавање ПН/ФТ, док све институције примењују листе показатеља за препознавање сумњивих активности у вези с ПН/ФТ објављене на сајту Управе.

10. Обука запослених

У институцијама обуке запослених обављају овлашћена лица или њихови заменици. Под овлашћеним лицем, према *Закону спречавању прања новца и финансирању тероризма*, подразумева се лице запослено код обвезника на радном месту са овлашћењима која том лицу омогућавају делотворно, брзо и квалитетно извршавање задатака прописаних овим законом, које није правоснажно осуђивано или се против њега не води кривични поступак, које је стручно оспособљено за послове СПН/ФТ и упознато с природом пословања обвезника у областима која су подложна ризику ПН/ФТ, при чему и његов заменик мора испуњавати наведене услове. Институције спроводе обуке путем презентација, семинара и предавања.

На основу одговора из Упитника може се закључити да су сви запослени у институцијама упознати с последицама непримењивања закона и налазима контрола управљања ризиком од ПН/ФТ.

11. Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу и извештавање Управе

У извештајном периоду запослени у институцијама и заступници доставили су овлашћеним лицима 23 интерна извештаја са сумњом у ПН, при чему је шест извештаја достављено Управи.

Такође, у истом посматраном периоду ниједан заступник није доставио интерни извештај у вези са сумњом у ФТ. Управи је пријављено укупно 340 сумњивих активности.

12. Интерна ревизија и унутрашња контрола

Код 11 институција је у посматраној години спроведена интерна ревизија обављања послова спречавања ПН/ФТ, док је код осталих урађена у претходне две године. Код седам институција уочене су неправилности, које су отклоњене у року.

Неправилности су се углавном односиле на: мања одступања приликом идентификовања физичких лица, правних лица и функционера, делимичну неусклађеност интерних аката и неадекватно спровођење процене ризичности.

С обзиром на то да су извршене трансакције у највећем обиму готовинске трансакције мале просечне вредности и да су већим делом извршене у земљи, да су корисници доминанто физичка лица, да су запослени у институцијама и код заступника прошли обуке за послове СПН/ФТ, да институције периодично спроводе интерну ревизију која обухвата главне елементе управљања и контроле ризика од ПН/ФТ – на основу одговора из Упитника може се закључити да је изложеност институција ризику од ПН/ФТ на средњем нивоу.

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА НА ДОСТАВЉЕНЕ УПИТНИКЕ
О АКТИВНОСТИМА ПЛАТНИХ ИНСТИТУЦИЈА, ИНСТИТУЦИЈА ЕЛЕКТРОНСКОГ
НОВЦА И ЈАВНОГ ПОШТАНСКОГ ОПЕРАТОРА У ВЕЗИ СА ОГРАНИЧАВАЊЕМ
РАСПОЛАГАЊА ИМОВИНОМ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА ТЕРОРИЗМА И ШИРЕЊА
ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ ЗА 2023. ГОДИНУ**

Увидом у упитнике у вези са ограничавањем располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење, утврђено је да су се институције изјасниле да су упознате с дужностима прописаним одредбама *Закона о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење* („Службени гласник РС”, бр. 29/2015, 113/2017 и 41/2018), односно у том циљу прописаним радњама и мерама за ограничавање располагања имовином означеног лица (у смислу тог закона), као и надлежношћу државних органа за примену тих мера, те правима и обавезама физичких и правних лица у примени одредаба тог закона.

Институције су упознате с листама означених лица, и то десет се изјаснило да користе софтвер Управе, три институције користе сопствени софтвер, док три користе оба. Институције углавном прате листе Владе Републике Србије, Савета безбедности Уједињених нација и OFAC-а.

Институције у свом пословању редовно проверавају да ли је странка (корисник) која је покушала да успостави пословни однос / изврши трансакцију или било које друго лице с којим има или је имала посао или други сличан однос – означено лице. Три институције су на основу досадашњих провера утврдиле у конкретном случају да је странка (корисник) означено лице.

Институције су се углавном изјасниле да би, када би утврдиле да је странка (корисник) која је покушала да успостави пословни однос / изврши трансакцију или било које друго лице с којим има послова или других сличних односа – означено лице, о томе одмах обавестиле Управу, а најкасније у року од 24 сата.

Запослени у институцијама упознати су с последицама непримењивања закона, процедура и налаза контроле.